

Крупский А. П.

Днепропетровский национальный университет имени Олеса Гончара

КУЛЬТУРА В ОРГАНИЗАЦИИ: РОЛЬ МЕНЕДЖЕРА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СБАЛАНСИРОВАННОГО ПОДХОДА

Резюме

В статье исследованы отдельные подходы к определению сущности и составляющих понятий «культура» и «организационная культура», выделены основные точки влияния культуры на эффективность работы предприятия; представлено авторское определение сбалансированной культуры как фактора развития предприятия; проанализирована роль менеджера в построении сбалансированной культуры; рассмотрено понятие баланса культур и предложено авторское определение данного понятия.

Ключевые слова: культура, организационная культура, сбалансированная культура, предприятие, менеджер, сбалансированная команда.

Krupskyy O. P.

Dnipropetrovsk National University Oles Honchar

CULTURE IN THE ORGANIZATION: ROLE OF A MANAGER IN ENSURING A BALANCED APPROACH

Summary

The article explores the particular approaches to the determination of the essence and components of the definitions, such as «culture» and «organizational culture». It highlights the main points of cultural impact on the enterprise's work effectiveness; introduces the author's definition of the balanced culture as the development factor of an enterprise; analyzes the manager's part of the building of a balanced culture; reviews the concept of cultural balance and proposes the author's definition of this concept.

Key words: culture, organizational culture, balanced culture, enterprise, manager, balanced team.

УДК 300.101.52:334.716

Лаврик У. В.

Донецкий национальный технический университет

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

У даній статті визначено критерії та показники комплексного оцінювання різних складових стійкого розвитку підприємства з позиції різних зацікавлених сторін.

Ключові слова: стійкий розвиток, підприємство, зацікавлені групи, критерій, показник, методика, комплексна оцінка.

Постановка проблеми. В умовах посилення кризових явищ, зниження платоспроможного попиту та підвищення рівня існуючої конкуренції важливим завданням є забезпечення стійкого розвитку вітчизняних підприємств. Для збереження стійкості свого поточного положення і залучення ресурсів для подальшого розвитку підприємствам доводиться враховувати все більшу кількість факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та адаптуватись до їх динамічної зміни. Така природа функціонування підприємств зумовлює необхідність використання підприємствами сучасних підходів до управління, з метою забезпечення їх подальшого існування і розвитку. Одним з найбільш перспективних підходів до управління підприємством є теорія зацікавлених сторін (стейкхолдерів). Основною ідеєю даного підходу є передумова про те, що успіх підприємства вимірюється ступенем задоволеності легітимних інтересів всіх релевантних зацікавлених сторін. У свою чергу, налагодження діалогу та формування міцних взаємин зі стейкхолдерами є способом мінімізації ризику, запорукою зниження невизначеності і, як результат, досягнення стійкої конкурентної переваги підприємства. Таким чином, довгострокове виживання та сталий розвиток підприємства визначається

його здатністю встановлювати та підтримувати відносини всередині мережі стейкхолдерів. Як результат, підприємство, орієнтоване на стейкхолдерів, має великі шанси на стабільний стійкий розвиток і, як наслідок, зростання його вартості.

Важливість і необхідність удосконалення теоретико-методичних та прикладних аспектів оцінки стійкого розвитку підприємств з позицій зацікавлених сторін зумовлюють актуальність обраної теми, завдання та напрями дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика стійкого розвитку присвячено дослідження багатьох зарубіжних вчених, таких як К. Роберт, Г. Броман, Д. Уолдрон, Д. Кембел, Дж. Бучанан та ін. Серед вітчизняних досліджень велике значення мають роботи таких вчених, як О. Амоша, В. Геєць, Ю. Лисенко, В. Пономаренко, С. Чимшит та інших.

Істотний внесок у розвиток теорії зацікавлених сторін зробили зарубіжні вчені Т. Дональдсон, М. Кларксон, Л. Престон, С. Сакс, Е. Фрімен та ін. Разом з тим існуючі розробки щодо практичного застосування теорії стейкхолдерів у працях І. Гуркова, М. Петрова, К. Редченка, О. Хазова носять фрагментарний характер, слабо структуровані та формалізовані.

Виділення невирішеної проблеми. Дослідження літературних джерел та практичного досвіду функціонування вітчизняних підприємств доводить, що більшість теоретичних положень та практичних рекомендацій у цій сфері присвячено вирішенню проблеми на національному та регіональному рівні, в той час як низка принципово важливих питань, пов'язаних з комплексним оцінюванням стійкості розвитку підприємства, не дістала належного висвітлення. До того ж, зважаючи на постійну динаміку та зміни у процесах розвитку економіки країни, на постійне виникнення нових проблем функціонування підприємств, питання дослідження та систематичного аналізу стійкого розвитку підприємств потребує подальшого дослідження.

Метою статті є обґрунтування методичного інструментарію комплексної оцінки стійкого розвитку підприємств з позиції задоволення домінуючих потреб ключових стейкхолдерів.

Викладення основного матеріалу. Сучасні умови господарювання характеризуються відкритістю, інтерактивними мережевими взаємодіями і доступністю інформації, що змушує підприємство з усією серйозністю поставитися до побудови міцних взаємодій зі стейкхолдерами. Сучасне підприємство для забезпечення стійкого розвитку та життєздатності при розробці своєї стратегії повинне враховувати інтереси широкого кола зацікавлених осіб. Однак в умовах обмеженості ресурсів менеджменту підприємства необхідно перерозподіляти існуючі ресурси пропорційно значущості зацікавлених сторін. Тому для визначення основних стратегічних завдань підприємству необхідно дослідити та структурувати основні очікування стейкхолдерів з урахуванням їх взаємодії, впливу та значущості. Порівняльний аналіз різних типів

стейкхолдерів, їх інтересів і способів впливу на підприємство представлений в табл. 1.

У ході дослідження автором встановлено, що оцінку стійкості розвитку підприємств необхідно здійснювати на основі виділення і систематизації окремих її компонентів, що дозволяють врахувати значну кількість легітимних інтересів ключових стейкхолдерів. Зважаючи на складність і комплексність вирішуваної проблеми та необхідність задоволення інтересів значної кількості зацікавлених осіб, на першому рівні декомпозиції генеральної мети в рамках оцінювання рівня стійкості розвитку доцільно виділити шість взаємопов'язаних складових: промислово, інвестиційну, комерційну, фінансову, соціальну та екологічну. Визначення цільових установок та складу показників, які включені в модель комплексної оцінки, заснована на побудові дерева цілей стійкого розвитку підприємства (рис. 1). Дерево формується таким чином, щоб включені в нього цілі відображали реалізацію інтересів найважливіших груп стейкхолдерів і в сукупності сприяли досягненню головної мети – забезпеченню стійкого розвитку підприємства. Для вимірювання виділених складових були сформовані цілі нижчого рівня (завдання), виконання яких оцінюється співвідношенням темпів зростання показників, що визначають ступінь досягнення кожного з завдань. Тобто дерево цілей підприємства показує шляхи досягнення головної мети через систему завдань підприємства.

Для забезпечення балансу інтересів стейкхолдерів використовується упорядкування темпів зростання показників у розрізі окремих складових, назване еталонною динамікою розвитку [1], яка наведена в табл. 2.

Обрані еталонні співвідношення показників, які у динаміці стають індикаторами стійкості роз-

Таблиця 1

Порівняльна характеристика основних стейкхолдерів підприємства

Найменування групи стейкхолдерів	Очікування	Ресурси впливу	Спосіб впливу	Показники роботи підприємства, що цікавлять
Власники та акціонери	Зростання вартості інвестованого капіталу, іміджу	Фінансовий, адміністративний інформаційний	Вилучення капіталу, прибутку у формі дивідендів, зміна вищого менеджменту	Зростання капіталізації компанії, прибутку, дивідендів, цін на акції
Менеджери	Можливість росту, професійного розвитку та добробуту	Культурно-інформаційний	Ігнорування стратегічних цілей підприємства	Фінансове благополуччя, кар'єрне зростання, соціальний статус
Співробітники	Якість життя, позитивна робоче середовище	Культурно-інформаційний	Зниження ефективності праці, недотримання трудової і виробничої дисципліни	Рівень оплати, забезпечення безпечних умов праці, плінність кадрів, рівень задоволеності працею
Споживачі	Задоволення потреб	Фінансовий, інформаційний	Відмова від придбання, вимоги зниження цін, вимоги поліпшення якісних параметрів продукту та сервісного обслуговування	Низькі ціни, прийнятна якість, гарне обслуговування, широкий вибір, гарантії безпеки та роботоздатності, наявність інноваційної продукції
Постачальники, підрядні організації	Партнерські відносини на взаємовигідних умовах	Фінансовий	Підвищення цін, зниження якості виконуваних робіт, збої поставок	Довгострокова взаємодія, платоспроможність
Громада	Благополуччя соціального та екологічного середовища	Інформаційний	Формування позитивного чи негативного іміджу компанії, боротьба за поліпшення середовища проживання	Зайнятість населення, зниження шкідливих викидів, реалізація програм по збереженню навколишнього середовища
Власні структури	Економічне зростання, соціальний розвиток	Правовий, адміністративний	Зміна податкового режиму, законодавче регулювання бізнесу, фінансова та інформаційна підтримка	Податкові надходження, створення робочих місць
Фінансові організації	Гарантія повернення капіталу	Адміністративний, фінансовий	Зниження вартості, а також та збільшення обсягу наданих позикових коштів	Довгострокова взаємодія, платоспроможність

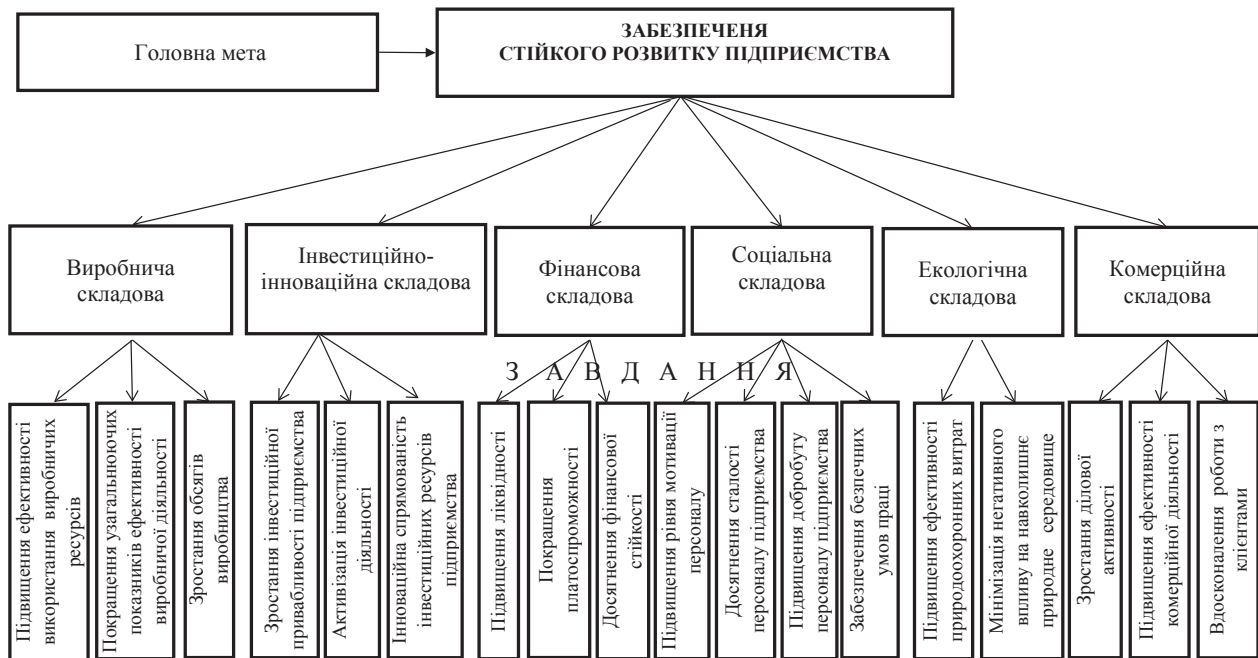

Рис. 1. Дерево цілей стійкого розвитку підприємства

Таблиця 2

Еталонна динаміка показників оцінювання стійкого розвитку підприємства

Складові стійкого розвитку	Перелік показників	Позначення	Еталонна динаміка показників (I – темп зростання)
Комерційна	тривалість обороту запасів	Tз	I(Tз) < I(Tдз) < I(Tкз) < I(Креал) < I(Чрин) < I(Ппр) *
	тривалість обороту дебіторської заборгованості	Tдз	
	тривалість обороту кредиторської заборгованості	Tкз	
	коефіцієнт реалізації продукції	Креал	
	частка ринку збуту підприємства	Чрин	
Виробнича	рентабельність продаж	Рпр	100% < I(Ч) < I(СА) < I(ЧД) < I(ФРо)
	фінансовий результат від операційної діяльності	ФРо	
	чистий дохід від реалізації продукції	ЧД	
	величина сукупних активів	СА	
Фінансова	чисельність персоналу підприємства	Ч	100% < I(КПК) < I(ДПК) < I(НА) < I(OA) < I(ВК) < I(ЧД)
	величина власного капіталу	ВК	
	величина довгострокового позикового капіталу	ДПК	
	величина короткострокового позикового капіталу	КПК	
	величина оборотних активів	ОА	
Соціальна	величина необоротних активів	НА	I(Кн) < I(Кпл) < I(Кзп) < I(ПП)
	коефіцієнт невідповідності умов праці	Кн	
	коефіцієнт плинності кадрів	Кп	
	співвідношення середньої заробітної плати робітників підприємства з середньогалузевою	Кзп	
Екологічна	продуктивність праці	ПП	I(Пекол) < 100% < I(Впр) < I(ФРзв)
	величина екологічних платежів та платежів за користування природними ресурсами на одиницю товарної продукції	Пекол	
	частка витрат на охорону навколишнього середовища у загальних витратах	Впр	
Інвестиційно-інноваційна	фінансовий результат від звичайної діяльності підприємства до оподаткування	ФРзв	I(Впідпр) > I(ЧПкап) > I(Фінн.д.) > I(ЧІ) > I(ВІ) > 100%
	показник ринкової вартості підприємства	РВ	
	капіталізований чистий прибуток, спрямований на розвиток підприємства	ЧПкап	
	витрати на фінансування інноваційної діяльності	ВІД	
	величина чистих інвестицій	ЧІ	
	величина валових інвестицій	ВІ	

* запропонована динаміка показників обґрунтована у попередніх роботах автора [2]

витку підприємства в цілому, є чутливими до цільових орієнтирів, суб'єктивних аналізів, їх інтересів, впливу та значущості. Тобто ці співвідношення є пластичною та гнучкою цілісністю, здатною до ефективної трансформації у потрібному напрямку.

Отже, для забезпечення стійкого розвитку підприємства необхідно прагнути до дотримання еталонної динаміки показників. Зрозуміло, що фактична динаміка показників збігається з нормативною далеко не завжди.

Для кількісного виміру ступеню такого збігу та побудови зведеного показника в роботі був використаний апарат теорії матриць.

Представлення еталонної динаміки у матричній формі здійснюється за наступним правилом:

$$M[EP] = \{\mu_{ij}\}, \quad (1)$$

$$\begin{cases} 1, & \text{якщо } \text{Темп}^E(i) > \text{Темп}^E(j) \text{ та } i = j \\ -1, & \text{якщо } \text{Темп}^E(i) < \text{Темп}^E(j), \end{cases}$$

де μ_{ij} – елемент матриці еталонного упорядкування;

i, j – номери показників, i – номер строки, j – номер стовпця;

$\text{Темп}^E(i)$, $\text{Темп}^E(j)$ – еталонні темпи зростання показників i, j .

Використавши ці правила, отримуємо матрицю еталонної динаміки показників фінансової складової стійкого розвитку підприємства, яка представлена в таблиці 3.

Таблиця 3

Матриця еталонної динаміки показників фінансової складової стійкого розвитку підприємства М [EP]

Показники	100%	КПК	ДПК	НА	ОА	ВК	ЧД
100%	1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
КПК	1	1	-1	-1	-1	-1	-1
ДПК	1	1	1	-1	-1	-1	-1
НА	1	1	1	1	-1	-1	-1
ОА	1	1	1	1	1	-1	-1
ВК	1	1	1	1	1	1	-1
ЧД	1	1	1	1	1	1	1

В той же час поширеною є ситуація, коли фактична динаміка показників відрізняється від рекомендованої (еталонної). Для визначення ступеню відповідності, проведемо аналіз фактичної динаміки показників роботи підприємства на прикладі ОП Шахта Октябрьський рудник. Результати роботи підприємства представлені в таблиці 4.

Таблиця 4

Показники діяльності ОП «Шахта Октябрьський рудник»

Показники	Позначення	Величина, тис. грн.:	
		31.12.2011	31.12.2012
Величина короткострокового позикового капіталу	КПК	198925	187772
Величина довгострокового позикового капіталу	ДПК	19760	17092
Величина необоротних активів	НА	238415	229013
Величина оборотних активів	ОА	9299	8067
Величина власного капіталу	ВК	8819	10172
Чистий дохід від реалізації продукції	ЧД	3027	2558

Як видно з таблиці, в 2012 році спостерігається зниження практично усіх показників діяльності ОП Шахта Октябрьський рудник, що аналізуються в рамках цієї роботи за виключенням величини власного капіталу. Для формування фактичної динаміки визначимо темпи зростання показників та порівняємо їх з бажаними значеннями. Результати розрахунків представлені в табл. 5.

Таблиця 5

Темпи показників діяльності ОП Шахта Октябрьський рудник

Показники	Позначення	Темпи зміни показників	Бажані темпи зміни показників
Величина короткострокового позикового капіталу	КПК	0,944	>1
Величина довгострокового позикового капіталу	ДПК	0,865	>1
Величина необоротних активів	НА	0,961	>1
Величина оборотних активів	ОА	0,868	>1
Величина власного капіталу	ВК	1,153	>1
Чистий дохід від реалізації продукції	ЧД	0,845	>1

Для зручності динаміку ключових показників діяльності ОП Шахта Октябрьський рудник можна записати у вигляді графа настійності пріоритетів (рис. 2).

ЧД → ДПК → ОА → КПК → НА → 100% → ВК

Рис. 2. Графи впорядкування показників стійкого розвитку ОП Шахта Октябрьський рудник

Для перевірки досягнутих результатів на відповідність еталонному впорядкуванню представимо отримані дані у вигляді аналогічної матриці (табл. 6). Правило представлення фактичної динаміки показників у матричній формі наведено у вигляді системи рівняння 2.

$$M[\Phi P] = \{\eta_{ij}\}, \quad (2)$$

$$\begin{cases} 1, & \text{якщо } \text{Темп}^\Phi(i) > \text{Темп}^\Phi(j) \text{ та } i = j \\ -1, & \text{якщо } \text{Темп}^\Phi(i) < \text{Темп}^\Phi(j), \end{cases}$$

де η_{ij} – елемент матриці фактичного упорядкування;

i, j – номери показників, i – номер строки, j – номер стовпця;

$\text{Темп}^\Phi(i)$, $\text{Темп}^\Phi(j)$ – фактичні темпи зміни показників i, j .

У таблиці 6 відповідно до правила (2) представлена матриця фактичної динаміки показників фінансової складової стійкого розвитку підприємства.

Для оцінки міри дотримання балансу інтересів необхідно порівняти еталонну та фактичну динаміку показників діяльності підприємства. Для цього відніmemo з кожного елемента матриці еталонного впорядкування М [EP] відповідний йому

елемент матриці фактичних результатів М [ФП]. Крім того, для подальших розрахунків візьмемо не саму різницю значення еталонних і фактичних матриць, а її модуль.

Для тих пар елементів, фактичний порядок темпів зростання яких відповідає рекомендованому еталонному, різниця складе нуль, на перетині рядків і стовпців розглянутих елементів стоятимуть рівні значення: або «1», або «-1». Різниця буде спостерігатися для тих пар елементів, для яких фактичний порядок темпів не співпадає з еталонним. Тут модуль різниці складе 2. Представимо отриманий результат також у вигляді матриці М [Р].

$$M[P] = \{v_{ij}\}, \quad (3)$$

де $v_{ij} = |\mu_{ij} - \eta_{ij}|$, i, j – номери показників, i – номер строки, j – номер стовпця.

М [Р] для ОП Шахта Октябрський за період 2011-2012 рр. буде виглядати наступним чином (табл. 7).

У тих клітинах, де стоять двійки, спостерігається порушення (інверсія) еталонного порядку темпів зростання показників. Сума двійок являє собою відстань між матрицями еталонного і фактичного упорядкування показників і у нашому випадку дорівнює 52. Для спрощення інтерпретації отриманих результатів нормуємо отриману відстань за формулою 4.

$$I_j = \left(1 - \frac{M(\Phi, E)}{2 \cdot n \cdot (n - 1)}\right) \cdot 100\%, \quad (4)$$

де I_Φ – узагальнений показник j -ої складової стійкого розвитку підприємства; n – число показників оцінювання j -ої складової стійкого розвитку підприємства; $M(\Phi, E)$ – сума інверсій в фактичному порядку показників (Ф) щодо еталонного порядку (Е), заданого в динамічній моделі.

Оцінка I_j – величина нормована і варіюється в діапазоні від 0 до 100%. Збіг фактичного і еталонного порядку показників свідчить про найвищий рівень реалізації економічної політики підприємства, спрямованої на забезпечення його стійкості, коли всі нормативно встановлені співвідношення темпів зростання показників фактично виконуються, при цьому $I_j = 100\%$. Фактичний порядок показників, повністю протилежний еталонному, дає оцінку $I_j = 0$. Чим ближче оцінка до одиниці,

тим більша частка еталонних співвідношень між показниками реалізована в реальній господарській діяльності підприємства.

Для ОП Шахта Октябрський рудник узагальнений показник фінансової стійкості (I_Φ) складе: $I_\Phi = \left(1 - \frac{52}{2 \cdot 7 \cdot (7-1)}\right) \cdot 100\% = 38\%$. Тобто результати розрахунків свідчать про нестійкий стан фінансової діяльності підприємства.

Оскільки метою статті є формування методичного інструментарію комплексної оцінки стійкого розвитку підприємства, а не визначення його конкретної величини, тому механізм оцінювання представлений на прикладі лише фінансової складової. Слід зазначити, що розрахунок узагальнюючих показників інших складових стійкого розвитку підприємства здійснюється за аналогічним алгоритмом.

Розрахунок підсумкової комплексної оцінки стійкого розвитку підприємства (ІСРП) буде враховувати значення узагальнених показників за кожною складовою та коефіцієнтів їх вагомості за формулою:

$$I_{СРП} = \sum_{j=1}^n d_j \cdot I_j, \quad (5)$$

де I_j – узагальнюючий показник j -ої складової стійкого розвитку підприємства, d_j – коефіцієнт вагомості показник j -ої складової стійкого розвитку підприємства.

Коефіцієнти вагомості складових стійкого розвитку підприємства визначається за допомогою методу аналізу ієрархій з урахуванням значущості інтересів основних груп стейкхолдерів. Запропоновані в рамках статті рекомендації в узагальненому вигляді можливо представити у вигляді механізму оцінювання стійкого розвитку підприємства, алгоритм реалізації якого наведений на рис. 2.

Комплексна оцінка стійкого розвитку підприємства також є нормованою величиною і варіюється в діапазоні від 0 до 100%. Завдяки тому, що задані межі зміни показника, а його значення представлені в загальноживаній розмірності, отримані дані досить легко інтерпретуються. Однак необхідно позначити відмінності між таким розмаїттям результатів, визначити, до якого типу стійкості відноситься те чи інше підприємство.

Таблиця 6

Матриця фактичної динаміки показників фінансової складової стійкого розвитку підприємства М [ФП]

Показники	100%	КПК	ДПК	НА	ОА	ВК	ЧД
100%	1	1	1	1	1	-1	1
КПК	-1	1	1	-1	1	-1	1
ДПК	-1	-1	1	-1	-1	-1	1
НА	-1	1	1	1	1	-1	1
ОА	-1	-1	1	-1	1	-1	1
ВК	1	1	1	1	1	1	1
ЧД	-1	-1	-1	-1	-1	-1	1

Таблиця 7

Різниця матриць еталонного і фактичного упорядкування показників фінансової складової стійкого розвитку М [Р]

Показники	100%	КПК	ДПК	НА	ОА	ВК	ЧД
100%	0	2	2	2	2	0	2
КПК	2	0	2	0	2	0	2
ДПК	2	2	0	0	0	0	2
НА	2	0	0	0	2	0	2
ОА	2	2	0	2	0	0	2
ВК	0	0	0	0	0	0	2
ЧД	2	2	2	2	2	2	0

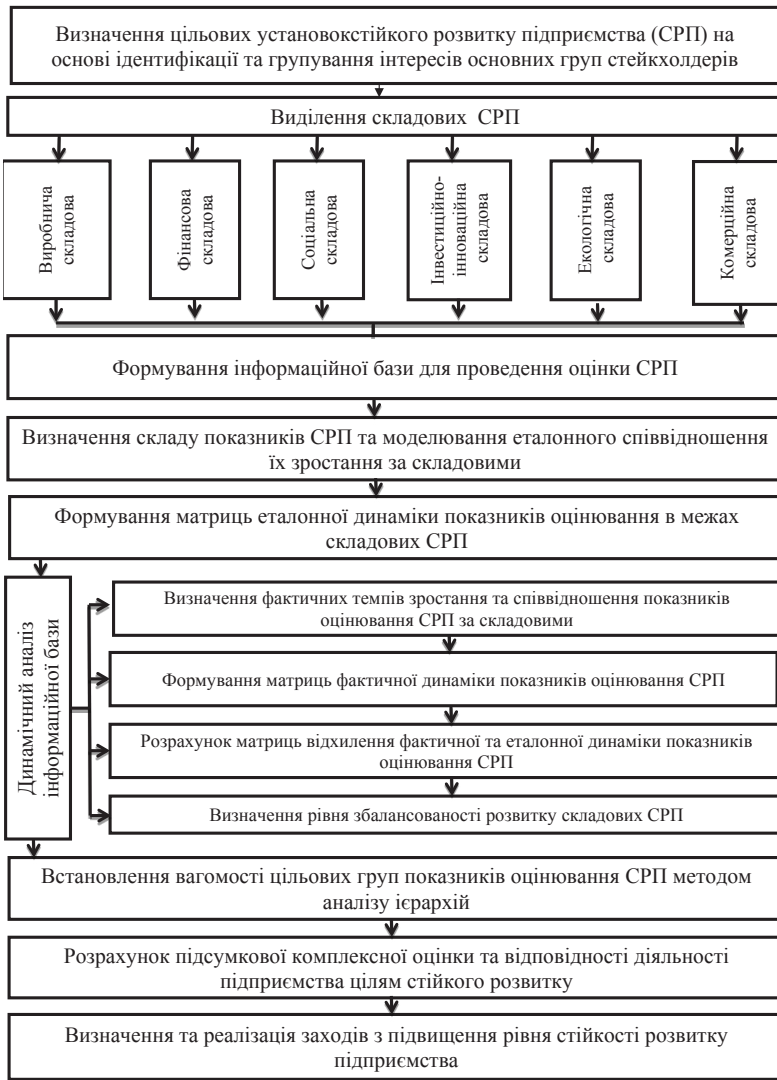

Рис. 2. Механізм оцінювання стійкого розвитку підприємства

Тому для подальшого аналізу показників експертним шляхом були встановлені критерії стійкості розвитку підприємства (табл. 8).

Висновки та перспективи подальших досліджень.

У статті запропонований методичний інструментарій оцінювання, результати проведення якого є інформаційною базою для прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення довгострокової стійкості і конкурентоспроможності підприємства. Використані в рамках обґрунтованого підходу цільові установки і показники є інструментарієм кількісної та якісної інтерпретації цілей підприємства і вимірювання результатів її діяльності, які дозволяють перевести її стратегічні і тактичні дії в галузі сталого розвитку на «мову цифр». Перевагами запропонованого інструментарію оцінювання є простота у використанні, інформаційна доступність розрахункових даних, відносно невелика кількість показників, можливість проводити діагностику та виявляти резерви підвищення стійкості розвитку підприємства. У той же час подальшого дослідження потребують етапи ідентифікації існуючих проблем і визначення коригувальних заходів щодо підвищення стійкості розвитку підприємства.

Список літератури:

1. Сыроежин И.М. Совершенствование показателей эффективности и качества / И.М. Сыроежин. – М. : Экономика, 1980. – 192 с.
2. Лаврик У.В. Формування комплексного підходу до оцінювання збалансованості розвитку підприємства/ В.М. Хобта, У.В. Лаврик, І.С. Кладченко // Вісник економічної науки України. – 2014. – №1. – С. 149–154.

Лаврик У. В.

Донецький національний технічний університет

КОМПЛЕКСНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ЕЕ ОПРЕДЕЛЕНИЮ

Резюме

В данной статье определены критерии и показатели комплексной оценки различных составляющих устойчивого функционирования предприятия с позиции различных заинтересованных сторон.

Ключевые слова: устойчивое развитие, предприятие, заинтересованные стороны, критерий, показатель, методика, комплексная оценка.

Таблиця 8

Критеріальні оцінки стійкості розвитку підприємства

Інтервал значень	Класифікація рівня розвитку
від 0 до 20 %	Кризовий стан
від 20% до 30%	Критичне положення
від 30% до 40%	Нестійкий розвиток
від 40% до 50%	Слабостійкий стан
від 50% до 60%	Задовільний стан стійкості
від 60% до 70%	Відносна стійкість
від 70% до 80%	Нормальний стійкий розвиток
від 80% до 90%	Високий стійкий розвиток
від 90% до 100%	Абсолютно стійкий розвиток

Lavrik U. V.

Donetsk National Technical University

COMPREHENSIVE EVALUATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT COMPANIES AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO ITS DEFINITION

Summary

Criteria and indicators of enterprise sustainable development are identified from position of crucial stakeholders. Integrated evaluation of sustainable development financial component is accomplished.

Key words: sustainable development, enterprise, stakeholders, criteria, indicator, method, integrated evaluation.

УДК 334.72.001.8

Лазарева М. Г.

Донецький національний технічний університет

УМОВИ ДИНАМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ

Розглянуто поняття динамічної стійкості холдингів з точки зору загальної теорії систем. Сформульовано базові характеристики концепції управління динамічною стійкістю холдингів компаній. Досліджено умови динамічної стійкості холдингів компаній з точки зору властивостей системи.

Ключові слова: динамічна стійкість, холдингова компанія, властивість системи, зв'язок із середовищем, ієрархічність, різноманітність, цілісність, самоорганізація, адаптивність, еволюційність, інформаційність.

Постановка проблеми. Однією із складних соціально-економічних систем є холдинг, що належить до відкритих систем, які живуть у постійній взаємодії із зовнішнім середовищем, що, у свою чергу, завжди несе в собі велику низку ризиків і практично завжди характеризується невизначеністю. Особливо це відчутно в кризові періоди. Вибіркова державна підтримка фірм, банкрутство великої кількості підприємств в умовах значного податкового навантаження малих і середніх підприємств, корупційні схеми надання дозвільних документів на відкриття бізнесу – всі ці явища збільшують негативний зовнішній тиск на фірми і гальмує економічний розвиток країни. В будь-який час внаслідок непередбачуваних збуджень з боку держави, ринку та інших суб'єктів холдинг може втратити стійкість, що призведе до зміни загальноекономічних процесів та, у свою чергу, вплине на інших учасників ринку. В кінцевому підсумку відбудеться втрата стійкості країни.

Протягом всього періоду функціонування холдингу відбувається постійний перехід від одного стану до іншого. Така зміна стану холдингу як системи відображає особливості функціонування її в часі. Ціллю системи є бажаний стан її виходу, що може бути виражено сукупністю значень функції системи. Враховуючи це, сукупність точок у просторі, в яких підприємство досягає стану динамічної рівноваги, можна розглядати як лінію бажаної поведінки системи, коли узгоджуються потреби та ресурси холдингу. Тому стійкість функціонування холдингу являтиме собою стійкість щодо досягнення встановлених цілей у конкретний період часу. Перехід системи від однієї траєкторії функціонування до іншої являє собою зміну динамічної рівноваги та встановлення її на іншому рівні, що відображає перехід до нового ступеня розвитку системи. Кожна система для забезпечення її ефективного функціонування в перспективі має не тільки кількісно змінюватись, а, перш за все, розвиватись. З позицій теорії систем та концепції самоорганізації розвиток системи-холдингу передбачає суттєві якісні зміни

її структури, зв'язків та режиму функціонування. В процесі розвитку може змінюватись не лише структура та механізм функціонування холдингу, а й види діяльності. Така реакція холдингу є проявом його динамічної стійкості, яка досягається за умов наявності резервів відповідних ресурсів та потенціалу. Тому питання дослідження динамічної стійкості як особистої категорії та умов досягнення стану динамічної рівноваги є в достатній мірі актуальною потребою науки та практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи стійкість різних економічних систем, у тому числі холдингів компаній, переважна більшість науковців не виділяють окремо такий вид стійкості як динамічна. Так, В.В. Данніков, розглядаючи проблеми функціонування холдингів компаній у нафтогазовому бізнесі, де вони є найбільш притаманними, дає тільки загальну характеристику стійкості, як здатності системи повертатися в стан рівноваги після того, як вона була виведена із цього стану під впливом зовнішніх збуджень [1, с. 90]. Водночас проблематика динамічної стійкості залишається поза увагою автора, незважаючи на дослідження її певних аспектів та властивостей.

Численна кількість досліджень стійкості соціально-економічних систем обмежена констатацією тільки наявності властивості системи зберігати параметри незмінними в заданих межах при зовнішніх або внутрішніх збуреннях. Розглядаючи економічну систему у взаємодії з мінливим середовищем, М.В. Самосудов не використовує поняття «динамічна стійкість», виділяючи системну стійкість у взаємозв'язку з економічною ефективністю: «завдання управління соціальною системою вирішується щодо виживання системи у соціальному просторі полягає у забезпеченні системної стійкості в процесі зміни стану системи і стану середовища» [2, с. 71]. Автор підкреслює, що, крім системної стійкості, необхідно також забезпечити управління з метою досягнення максимальної економічної ефективності, або вартості акцій компанії на фондовому ринку, або захоплення